

Sygn. akt II Ca 322/17

POSTANOWIENIE

Dnia 27 czerwca 2017r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy, II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Jerzy Dydo

Sędziowie SO Aleksandra Żurawska

SO Maciej Ejsmont

Protokolant Bogusława Mierzwa

po rozpoznaniu w dniu 27 czerwca 2017r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z wniosku *I. S.*

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku po H. C.

na skutek apelacji wnioskodawczynie

od postanowienia Sądu Rejonowego w Dzierżoniowie

z dnia 28 lutego 2017 r., sygn. akt I Ns 29/17

p o s t a n a w i a:

uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Dzierżoniowie.

(...)

Sygn. akt II Ca 322/17

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 28 lutego 2017 r. Sąd Rejonowy w Dzierżoniowie, w sprawie z wniosku *I. S.*, oddalił wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych braku złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po *H. C.* .

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

H. C. zmarł w dniu 21 października 2011 roku. W dniu 4 listopada 2015 roku ojciec wnioskodawczynie *I. S.* - *W. S.* odrzucił spadek po nim. Na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w Dzierżoniowie z dnia 25 kwietnia 2016 roku, zezwolono rodzicom wnioskodawczynie - *W. S.* i *B. S.* - na złożenie w jej imieniu oświadczenia o odrzuceniu spadku po *H. C.*. W dniu 14 czerwca 2016 roku, *W. S.* i *B. S.*, złożyli w formie pisemnej oświadczenie, że zgodnie z treścią postanowienia Sądu Rejonowego w Dzierżoniowie z dnia 25 kwietnia 2016 roku otrzymali zgodę na odrzucenie w

całości spadku przypadającego wnioskodawczyni po H. C.. Ich podpisy na tym oświadczeniu poświadczył Konsul RP w M.. W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że wniosek nie jest zasadny i nie podlega uwzględnieniu.

Zgodnie z przepisem art. 1019 § 1 k.c. jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami:

1) uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem;

2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca. Przepis art. 1019 § 2 k.c. stanowi z kolei, że spadkobierca, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie, może w powyższy sposób uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu. Wedle natomiast przepisu art. 1019 § 3 k.c., uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd.

Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku jest jednostronną czynnością prawną, do której w zasadzie mają zastosowanie ogólne przepisy o wadach takiego oświadczenia woli, z wynikającymi z przepisów art. 1019 k.c. modyfikacjami w odniesieniu do błędu i groźby. Określone w nim szczególne przesłanki odnoszą się do uchylenia się od skutków zarówno złożenia, jak i niezłożenia w terminie oświadczeń o przyjęciu (odrzuconiu) spadku przez działającego pod wpływem błędu spadkobiercę. W obu tych sytuacjach uchylenie się od skutków prawnych powinno nastąpić przed sądem, spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca, a skuteczność uchylenia się uzależniona jest od zatwierdzenia przez sąd. Stosowanie natomiast do wad omawianych oświadczeń ogólnych przepisów o wadach oświadczeń woli oznacza, w wypadku gdy wadą tą jest błąd, że błąd musi dotyczyć treści czynności prawnej oraz że musi być istotny (art. 84 § 1 i 2 k.c.). Spadkobierca składa oświadczenie woli o przyjęciu lub odrzuceniu spadku pod wpływem błędu, jeżeli w chwili składania tego oświadczenia był w błędzie co do treści czynności prawnej (art. 84 § 1 zd. 1 k.c.), a błąd był obiektywnie i subiektywnie istotny (art. 84 § 2 k.c.). Błąd oznacza niezgodność między rzeczywistością a jej odbiciem w świadomości podmiotu. Sąd wskazał, że sporne jest czy można powołać się na błąd co do skutków prawnych określonych zdarzeń, czyli błąd co do prawa. Błąd przedstawicieli ustawowych wnioskodawczyni polegał na niewłaściwym sformułowaniu złożonego przez nich oświadczenia woli co do odrzucenia spadku po H. C.. Zamiast bowiem oświadczenia o takiej treści złożyli oświadczenie, że zgodnie z treścią postanowienia Sądu Rejonowego w Dzierżoniowie z dnia 25 kwietnia 2016 roku otrzymali zgodę na odrzucenie w całości spadku przypadającego wnioskodawczyni po H. C.. Przedstawiciele ustawowi wnioskodawczyni co do jej sytuacji prawnej odnośnie dziedziczenia po H. C. doskonale znali otaczającą ich rzeczywistość i rozumieli okoliczności składanego oświadczenia woli oraz jego skutków. Rozsądnie rzecz oceniając, mieli także świadomość jakie oświadczenie muszą złożyć. Powinni bowiem zdawać sobie sprawę z tego, iż muszą złożyć oświadczenie, co do którego uzyskali zgodę sądu rodzinnego, a nie informować o otrzymaniu takiej zgody. Tym samym błędne sformułowanie przez nich tego oświadczenia stanowiło przejaw niedbalstwa i było przez nich zawinione. Wskazane przez wnioskodawczynię okoliczności nie dają więc podstawy do skutecznego uchylenia się od skutków prawnych braku oświadczenia o odrzuceniu spadku, skoro nie ma w tym przypadku błędu w podanym powyżej znaczeniu.

Wnioskodawczyni wniosła apelację od powyższego postanowienia. Zarzuciła mu błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na przyjęciu, że zachowaniu jej rodziców w postaci błędnego sformułowania oświadczenia o odrzuceniu spadku po H. C. przypisać można cechy niedbalstwa. Wskazała, że nie widzieli oni, iż błędnie sformułowali oświadczenie o odrzuceniu spadku. Powołując się na powyższe, wnioskodawczyni wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez uwzględnienie wniosku, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zaskarżone postanowienie podlega uchyleniu, choć z przyczyn innych niż wskazane w apelacji.

Zgodnie z art. 510 § 1 k.p.c., zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem.

Jeżeli okaże się, że zainteresowany nie jest uczestnikiem, sąd wezwie go do udziału w sprawie (art. 510 § 2 k.p.c.) Sąd Rejonowy prowadził postępowanie wyłącznie z udziałem małoletniej I. S.. Uczestnikiem niniejszego postępowania nie była żadna z osób należących do kręgu uczestników postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Dzierżoniowie pod sygnaturą I Ns (...). Tymczasem nie ulega wątpliwości, że zainteresowanymi w rozstrzygnięciu sprawy o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku są wszyscy uczestnicy postępowania o stwierdzenie nabycia spadku. Należy mieć bowiem na uwadze, że orzeczenie kończące postępowanie w sprawie o zatwierdzenie wpływa bezpośrednio na ustalenie kręgu spadkobierców. Pogląd ten znajduje oparcie w orzecznictwie (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca (...), sygn. V CSK 313/11). W szczególności uzasadnione jest przyjęcie, że zainteresowanym w sprawie jest wierzyciel spadkodawcy, będący wnioskodawcą w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po nim. Na gruncie niniejszej sprawy należy zauważyć, że stanowi ona konsekwencję przebiegu postępowania w przywołanej wyżej sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po H. C.. Inicjatorem postępowania w tamtej sprawie był Bank (...) S.A. we W.. W uzasadnieniu wniosku w sprawie I Ns (...) wskazał on, że jest wierzycielem zmarłego i posiada interes prawny w ustaleniu spadkobierców po nim celem dochodzenia od nich wierzytelności, jaka przysługiwała bankowi w stosunku do spadkodawcy.

Całokształt powyższych okoliczności wskazuje, że uczestnikami postępowania w niniejszej sprawie winni być wszyscy uczestnicy postępowania w sprawie I Ns (...). Są oni uprawnieni do składania w niniejszej sprawie wszelkich wniosków dowodowych i prezentowania swego stanowiska. Podkreślić należy, że w niniejszej sprawie nie doszło do nieważności postępowania. Z przywołanego wyżej art. 510 § 1 k.p.c. wynika, że zainteresowani mogą przystąpić do sprawy aż do zakończenia postępowania w II instancji. Jednocześnie, wezwanie wskazanych wyżej uczestników postępowania w sprawie I Ns (...) do udziału w niniejszym postępowaniu na obecnym jego etapie (to jest postępowania apelacyjnego), zniweczyłoby prawo tychże uczestników do postępowania dwuinstancyjnego, wynikające z art. 176 ust.1 Konstytucji RP.

Niezależnie od powyższego, wskazać należy na następujące okoliczności. Za trafny uznać należy zaprezentowany w orzecznictwie (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2012 r., II CSK 171/12, LEX 1294475) pogląd, iż z powodu błędu co do prawa można uchylić się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. Oczywiście błąd ten nie może stanowić następstwa niedołożenia należytej staranności przez spadkobiercę. Sąd Okręgowy nie podziela stanowiska Sądu Rejonowego, że wnioskodawczyni (działająca poprzez swoich przedstawicieli ustawowych) nie dochowała należytej staranności przy czynnościach mających na celu odrzuceniu przez nią spadku po H. C.. Przedstawiciele ustawowi podejmowali bez zbędnej zwłoki kolejne czynności w sprawie. Czynieili w terminach wskazanych w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia. Błąd wystąpił dopiero przy formułowaniu pisma z dnia 14 czerwca 2016 r. W istocie, nie zawierało ono dosłownie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniej, lecz informację o uzyskanym zezwoleniu sądu na dokonanie tej czynności. Godzi się jednak dostrzec, że podpisy przedstawicieli ustawowych na tym dokumencie zostały poświadczane za zgodność z oryginałem przez Konsula RP w M.. Świadczy to o daleko posuniętej staranności przedstawicieli ustawowych wnioskodawczyni w realizacji jej słusznych interesów prawnych. Jednocześnie, w ocenie Sądu Okręgowego intencja tego pisma była zupełnie jasna i jednoznaczna, choć – co już wskazano – nie znalazła ona pełnego wyrazu w treści pisma. Było ono nakierowane na odrzucenie spadku w imieniu małoletniej. Oczywiście niezasadne jest przypisanie przedstawicielom ustawowym małoletniej woli jedynie poinformowania sądu o uzyskanej zgodzie na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniej. Oświadczenie takie – o charakterze wyłącznie informacyjnym – nie wywołuje żadnych skutków w sferze prawnej małoletniej, co z pewnością nie było celem jej rodziców. Niezależnie od tego, zupełnie zbędne było informowanie Sądu Rejonowego w Dzierżoniowie o orzeczeniu wydanym przecież przez ten właśnie sąd. Przyjąć zatem należy, że przedstawiciele ustawowi małoletniej

pozostawali w opisanej wyżej sytuacji w błędzie co do prawa i błąd ten nie był wynikiem niezachowania przez nich należytej staranności.

Przy ponownym, rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy wezwie do wzięcia udziału w sprawie wszystkich uczestników postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po H. C..

W tej sytuacji, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., orzeczono jak na wstępie.

(...)